

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

5 november 2013 / rapportnummer 2810-68

1. Oordeel over het milieueffectrapport (MER) en de aanvulling daarop

Zandwinning Het Rutbekerveld V.O.F. wil de zandwinning 'Rutbekerveld' in Enschede uitbreiden en een gedeelte van de bestaande plas verondiepen met grond en baggerspecie van elders. Hiervoor zijn een wijziging van het bestemmingsplan en een ontgrondingsvergunning nodig. Ten behoeve van de besluitvorming hierover door het bevoegd gezag (respectievelijk de gemeenteraad van Enschede en Provinciale Staten van Overijssel) is een gecombineerd plan- en projectmilieueffectrapport (MER) opgesteld. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER en de aanvulling tezamen. Hierbij merkt zij op dat de ontgrondingsvergunning ten tijde van de toetsing nog niet beschikbaar was. De Commissie heeft het MER dus alleen kunnen toetsen in relatie tot het ontwerp-bestemmingsplan.

Tijdens de toetsing heeft een gesprek plaatsgevonden tussen de Commissie, het bevoegd gezag en de initiatiefnemer. Daar heeft de Commissie aangegeven dat het MER naar haar oordeel op een aantal onderdelen onvolledig is/ geen juist beeld geeft. Naar aanleiding hiervan heeft de initiatiefnemer, in een aanvulling op het MER, informatie of een nadere onderbouwing aangeleverd over:

- activiteiten die het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning mogelijk maken;
- de referentiesituatie;
- mogelijke (inrichtings)alternatieven;
- de uitvoering, vooral de beschikbaarheid van vulmateriaal voor verondieping;
- de effecten van depositie van stikstofverbindingen, de emissie van geluid en fijnstof, en de geohydrologische, ecologische en landschappelijke effecten.

Hierdoor geeft het MER en de aanvulling samen een volledig beeld over de effecten van het voornemen op de emissie van geluid en fijnstof, en de geohydrologische effecten.

De Commissie signaleert dat met de aanvulling nog steeds geen eenduidig beeld is gegeven van hetgeen het voornemen als doel heeft en wat wel en wat niet als onderdeel van het voornemen danwel als onderdeel van de referentiesituatie kan worden beschouwd. Er ontbreekt voor de verdere besluitvorming nog de volgende informatie:

- een éénduidige en duidelijke omschrijving van alle activiteiten die het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning mogelijk zullen maken;
- de volledige bandbreedte aan redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven om sub-doelstellingen te realiseren;
- een beschrijving van de (juiste) referentiesituatie waarmee de effecten vergeleken en beoordeeld worden;
- een analyse van de effecten op het ecologisch functioneren en de landschappelijke kwaliteit van het plangebied en haar directe omgeving.

---

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens vindt u in bijlage 1 bij dit advies of op www.commissiemer.nl.

De Commissie acht het opheffen van deze tekortkomingen essentieel voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe.

2. Gesignaleerde tekortkomingen

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en doet zij aanbevelingen voor de besluitvorming over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

2.1 Doelstellingen, afbakening van het voornemen en alternatieven of varianten

MER

Doelstellingen

In het MER zijn een hoofddoelstelling en een aantal subdoelstellingen genoemd. De gekozen formulering van de (sub)doelstellingen sluit andere oplossingsrichtingen, met mogelijk minder milieueffecten, uit. Zo sluit de doelstelling 'uitbreiding van de ecologische hoofdstructuur door het ondieper maken van het westelijk deel van de bestaande plas' andere manieren om natuur te ontwikkelen uit.

Hierdoor is niet duidelijk

- of de doelstellingen ook met andere oplossingsrichtingen (alternatieven) te behalen zijn (zie volgende paragraaf);
- wanneer het doelbereik voldoende is bij een gedeeltelijke uitvoering van het voornemen (bijvoorbeeld ten aanzien van natuurontwikkeling wanneer slechts gedeeltelijk verondiept wordt);
- wanneer er sprake is van doelbereik en wanneer van effecten.

Afbakening voornemen

De omschrijving en reikwijdte van het voornemen in het MER en het bestemmingsplan stemmen niet overeen. Uit het MER blijkt onvoldoende wat het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning mogelijk maken en welke keuzeruimte hierin mogelijk is. Hierdoor valt niet na te gaan of de maximale milieugevolgen van het voornemen in het MER zijn beschreven.

Zo maakt het bestemmingsplan het verondiepen van een deel van de plas mogelijk, maar stelt dit geen voorwaarden aan oplevering en eindbestemming. Hiermee wordt een groot scala aan opvolvarianten mogelijk. Tegelijkertijd kan een bestemmingsplan geen verplichting tot verondieping scheppen. Mogelijk is deze verplichting als voorwaarde gekoppeld aan de ontgrondingsvergunning, maar dit is voor de Commissie niet na te gaan, omdat de ontwerpvergunning nog niet beschikbaar is. Uitbreiding van de zandwinning zonder verondieping van een deel van de plas zal grotere gevolgen hebben voor de geohydrologie dan nu in het MER is

beschreven. Deze maximale milieugevolgen (op basis van het bestemmingsplan) zijn niet in het MER beschreven.

Doordat het voornemen niet helder is en welke doelstellingen worden gehanteerd valt ook niet na te gaan of de effectbeschrijving en -beoordeling klopt.

Alternatieven en varianten

In het MER zijn geen alternatieven of varianten onderzocht met betrekking tot de inrichting en werkmethode, zoals de ligging van het depot, de inzet van materieel en verondiepingsmethoden. De Commissie acht het waarschijnlijk dat een andere inrichting of werkmethode kleinere milieueffecten kan hebben. Zo is de periodiek in te zetten mobiele zeef op relatief korte afstand van de woningen aan de Weleweg gesitueerd, hetgeen een hoge geluidbelasting kan veroorzaken. In het MER is geen beschouwing opgenomen ten aanzien van een andere locatie voor deze mobiele zeefinstallatie, die minder hinder zou kunnen veroorzaken.

Aanvulling

In de aanvulling worden de hoofddoelstelling en de subdoelen nader onderbouwd en geconcretiseerd. Daaruit wordt duidelijk dat de hoofddoelstelling: "het uitbreiden van de zandwinplas ten behoeve van de winning van zand als bouwgrondstof" leidend is en dat daarom beperktere varianten met bijvoorbeeld minder zandwinning door de initiatiefnemers als niet reëel beschouwd worden. De Commissie constateert dat daarmee andere inrichtingsalternatieven met mogelijk geringer ruimtebeslag, andere oeverinrichtingen en landschappelijke inpassing niet zijn onderzocht.

Door de initiatiefnemer worden, in lijn met de projectovereenkomst die op 13 januari 2012 gesloten is met de gemeente Enschede, de uitbreiding van de zandwinning en de verondieping als één activiteit beschouwd. In het MER wordt de verondieping beschreven en beoordeeld als onderdeel van het voornemen, ondanks het feit dat voor de zandwinning en verondieping verschillende besluitvormingstrajecten doorlopen worden.

In de aanvulling is aangegeven dat de verondieping in een vergevorderd stadium van besluitvorming is. Voor zover de Commissie kan overzien worden in de betreffende besluiten geen bindende voorwaarden vastgelegd aan de oplevering en eindinrichting. Voor zover de Commissie dat kan inzien, worden noch in het bestemmingsplan en noch in de ontgrondingsvergunning opleveringseisen vastgelegd aan de verondieping.

Omdat de (sub-)doelen als "het versterken van landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten" en "uitbreiden van de provinciale ecologische hoofdstructuur" nagenoeg geheel gerealiseerd worden door het ondieper maken van het westelijk deel van de plas, is daarmee onzeker of en hoe voldaan zal worden aan de ruimtelijke kwaliteitseisen die het provinciale ontgrondingenbeleid stelt aan delfstofwinningen.

De Commissie constateert dat de volgende redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven ontbreken:

- in het MER ontbreekt een beschrijving van een alternatief waarmee de sub-doelstellingen voor landschap, ecologie en recreatie met een andere omvang en eindinrichting van de

zandwinning versterkt worden. In het MER en aanvulling worden deze sub-doelen enkel door het projectonderdeel verondieping bereikt;

- in het MER ontbreekt een beschrijving van een variant waarin de plas gedeeltelijk of vertraagd opgevuld wordt. Het is onduidelijk of met een gedeeltelijke verondieping de effecten voor natuur, landschap en geohydrologie gunstiger of juist veel negatiever kunnen zijn dan de voorgenomen volledige verondieping.

De Commissie adviseert voor het besluit over het bestemmingsplan en ontgrondingvergunning de effecten te onderzoeken van een alternatieve eindinrichting van de zandwinning en van een scenario waarin de beoogde verondieping onverhoopt slechts gedeeltelijk wordt gerealiseerd.

2.2 Referentiesituatie

MER

De op p. 15 van het MER beschreven autonome ontwikkeling wordt niet consequent en eenduidig toegepast. Er worden verschillende referentiejaar genoemd in het MER (op p. 15 staat 2020, op p. 31 2020–2025 en op p. 70 2023). De effecten lijken echter deels van toepassing op de eindsituatie (die is weergegeven op p. 22 van het MER). Deze zal zich niet eerder voordoen dan rond 2030, en dus pas na de looptijd van het bestemmingsplan. Het niet toepassen van een éénduidige referentiesituatie maakt de effectbeschrijvingen onvoldoende navolgbaar.

In het MER wordt gesproken over volledige uitnutting van de huidige vergunning in 2014. Tijdens het bezoek aan de locatie dat de Commissie bracht² werd mondeling aangegeven dat de huidige ontgrondingsvergunning nog loopt tot 2016 en dat binnen het huidige als 'zandwingebied' bestemde gebied nog voor ca. 6 jaar zand te winnen is.³ Dit betekent dat de huidige ontgrondingsvergunning de meest beperkende factor is voor de duur en omvang van de huidige zandwinningsactiviteiten. Dit impliceert dat de autonome ontwikkeling van de zandwinning is dat de winningsactiviteiten in 2016 gestaakt worden en de plas daarna wordt afgewerkt conform de huidige vergunning (met taluds van 1:4).

Uitgaande van een looptijd van het bestemmingsplan tot 2024 zal dus in de referentiesituatie voor het bestemmingsplan de zandwinning niet meer in bedrijf zijn en de verbreding van de N18 afgerond. Bij de effectbeschrijvingen dient van deze situatie te worden uitgegaan. Het ontbreken van een eenduidige referentiesituatie maakt de effectbeschrijvingen onvoldoende navolgbaar.

Aanvulling

In de aanvulling wordt ten onrechte geconcludeerd dat het hanteren van de juiste referentiesituatie niet leidt tot een wezenlijk ander effect, dan wel een andere effectbeoordeling. Een referentiesituatie waarin geen zandwinning meer plaats vindt levert een veel positievere refe-

---

² Op 25 juni 2013

³ Overigens is volgens p. 15 van het MER de beschikbare hoeveelheid zand binnen de huidige vergunning al in 2014 volledig benut.

rentie op voor natuur, landschap, lucht en geluid dan de huidige situatie. Bovendien is de situatie na de aanleg van de N18 wezenlijk anders.

De Commissie constateert dat in het MER en de aanvulling daarop geen rekening wordt gehouden met een situatie waarin wel de verondieping maar geen uitbreiding van zandwinning plaatsvindt. Het is feitelijk een scenario van de autonome ontwikkeling met grote consequenties voor de effectbepaling en -beoordeling voor de aspecten landschap, ecologie, economie (landgebruik) en alle hinderaspecten.

De Commissie adviseert voor het besluit over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning de situatie, waarbij de zandwinning niet meer in bedrijf is en de verbreding van de N18 is afgerond, als referentie te kiezen. De Commissie adviseert vervolgens de gevolgen van het voornemen te vergelijken met deze referentiesituatie. De Commissie adviseert de effecten ook te vergelijken met een scenario waarbij de referentie plus de verondieping is uitgevoerd.

2.3 Natuur

2.3.1 Algemeen

MER

In het MER ontbreken met betrekking tot de effecten op natuur:

- een analyse van de effecten van de verondieping op het ecologisch functioneren van zandwinplas (effect op waterkwaliteit, standplaatsdiversiteit, stratificatie en de aquatische levensgemeenschap in de plas);⁴
- een algemene beschrijving van de habitats en natuurwaarden die ter plaatse van de verondieping kunnen ontstaan en de kans dat de geschetste eindsituatie daadwerkelijk zal ontstaan (zie ook §2.1 van dit advies over de doelstelling en mate van doelbereik);
- een analyse van de bijdrage die deze nieuwe natuur vervolgens zal leveren aan het regionale natuurnetwerk en de vergroting van de biodiversiteit;
- een analyse van de ecologische waarden van het te verdwijnen bosperceel⁵ en of en welke compenserende maatregelen hiervoor mogelijk zijn. Er wordt ten onrechte geconcludeerd dat er geen compensatieplicht vanuit de Boswet geldt.

Aanvulling

De aanvulling geeft een goed overzicht van de te verwachten ontwikkelingen en de effecten daarvan op bestaande en verwachte natuurwaarden. Daarmee is de in het MER ontbrekende informatie in de aanvulling grotendeels aanwezig. Een uitzondering zijn de ecologische waarden van het te verdwijnen bosperceel⁶. Deze zijn niet nader onderzocht.

---

⁴ Ook wordt niet ingegaan op de kans op blauwalgbloei, wat relevant kan zijn in verband met de doelstelling op recreatief gebied.

⁵ Kaartmateriaal uit 1900 en 1950 lijkt erop te wijzen dat de huidige bospercelen zijn ontstaan uit nooit ontgonnen heidepercelen. In dat geval zouden hier nog ongestoorde bodems en/of oude natuurrelicten aanwezig kunnen zijn.

⁶ Kaartmateriaal uit 1900 en 1950 lijkt erop te wijzen dat de huidige bospercelen zijn ontstaan uit nooit ontgonnen heidepercelen. In dat geval zouden hier nog ongestoorde bodems en/of oude natuurrelicten aanwezig kunnen zijn.

De Commissie adviseert voor het besluit over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning de ecologische waarden voor het bosperceel te beschrijven en aan te geven of er aanvullende compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.

De Commissie constateert dat er voor een succesvolle ontwikkeling van de natuurwaarden in de plas enkele voorwaarden gesteld worden:

- er moet een dynamisch flexibel peilbeheer met lagere zomerwaterstand gerealiseerd worden;
- er moet riet, bomen en struwelen aangeplant worden.

Onduidelijk is of dit een planinclusieve beheermaatregel betreft (dus onderdeel van het voor-nemen is), dan wel een slechts een voorwaarde voor een positieve beoordeling / positief resultaat. De aanvulling geeft geen informatie over de wijze waarop een dynamisch flexibel peilbeheer gerealiseerd gaat worden en wat de effecten daarvan op de omgeving zullen zijn.

De Commissie adviseert voor het besluit over het bestemmingsplan te beschrijven hoe met name het flexibel peilbeheer gerealiseerd kan worden en wat daarvan de effecten op de gehydrologie in de directe omgeving zullen zijn. Beschrijf wat de effecten voor de natuurwaarden zullen zijn wanneer niet aan deze randvoorwaarden voldaan kan worden.

2.3.2 Ecologische Hoofdstructuur

MER

Doordat de referentiesituatie niet duidelijk is (zie § 2.2 van dit advies) is niet inzichtelijk wat de situatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in de referentiesituatie is. Zo zal met de aanleg van de nieuwe N18 een deel van de EHS langs de plas vervallen en neemt de barrièrewerking toe. Mogelijk vinden er ook compensatiemaatregelen voor de N18 plaats in de directe omgeving van de zandwinning.

Ook wordt niet ingegaan op de ecohydrologische relatie van de zandwinning met de Hagmolenbeek en Rutbeek (zie ook §2.5 van dit advies). Niet beschreven is:

- wat ter plaatse van de Hagmolenbeek en de Rutbeek de belangrijkste beheer- en ontwikkelingsopgaven zijn;
- of deze beken gevolgen (kunnen) ondervinden van uitbreiding van de zandwinning en zo ja, wat dat betekent voor de wezenlijke kenmerken en waarden;
- of de verondieping de grondwaterstanden langs de Hagmolenbeek kan verhogen.

Aanvulling

De aanvulling geeft inzicht in de compensatie opgave voor de aanleg van de nieuwe N18 in de directe omgeving van de zandwinningsplas. De aanvulling gaat ook voldoende in op de ecohydrologische relatie van de zandwinning met de Hagmolenbeek en Rutbeek. In de eindsituatie hebben uitbreiding van de zandwinning en verondieping (in diverse scenario's) geen effect (meer) op de grondwaterstand rond de Hagmolenbeek. Het effect in de eindsituatie op de Rutbeek is maximaal een verlaging van 5 cm. Deze verlaging heeft gevolgen voor verdrogingsgevoelige soorten zoals kleine zonnedauw en vlottende bies. De gevolgen zijn te klein om de gunstige staat van instandhouding te beïnvloeden.

De Commissie merkt daarbij op dat de effecten van een dynamisch flexibel peilbeheer op de Hagmolenbeek en Rutbeek niet zijn onderzocht. In paragraaf 2.3.1. adviseert de Commissie dit alsnog te doen.

2.3.3 Natura 2000

MER

In het MER (p. 69) wordt geconcludeerd dat de tijdelijke verkeerstoename als gevolg van het project als zodanig te verwaarlozen is én dat de feitelijke stikstofdepositie ter plaatse van de Natura 2000-gebieden Buurserzand en Haaksbergerveen bovendien 'zeer beperkt en ecologisch te verwaarlozen' is. Een berekening van de netto toename is niet uitgevoerd.

Deze conclusie is naar het oordeel van de Commissie onvoldoende onderbouwd. De Commissie onderschrijft weliswaar dat dit type projecten als zodanig niet tot de belangrijkste emitterende sectoren behoren; dat neemt echter niet weg dat ook een kleine depositietoename op grote afstand nog relevant kan zijn.⁷ Om deze conclusie te onderbouwen moet in ieder geval gemotiveerd worden waarom de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden ten gevolge van de winnings- en verondiepingsactiviteiten zelf en de verkeersbewegingen in de richting Enschede bij voorbaat verwaarloosd worden. Ook moet het aantal verkeersbewegingen per etmaal nader onderbouwd worden (zie ook § 2.6 van dit advies). Anderzijds kan ook de afname van depositie door de beëindiging van de huidige agrarische activiteiten in het plangebied in de beschouwing betrokken worden.

Aanvulling

De aanvulling geeft meer inzicht in de gevolgen van de aanleg van de nieuwe N18. Vervolgens wordt geoordeeld dat de verkeerstoename als gevolg van het voornemen zodanig klein is dat de gevolgen voor depositie verwaarloosbaar en binnen de onzekerheidsmarge van de modellen voor verkeer en depositie zullen vallen.

De aanvulling geeft daarmee geen antwoord op de vraag of gevolgen van de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden ten gevolge van de winnings- en verondiepingsactiviteiten zelf met zekerheid uitgesloten kunnen worden. De planactiviteiten, waaronder ook stikstofemissies van de winning en verondieping zelf, zullen leiden tot een (geringe) toename van stikstofdepositie op natuurwaarden die daarvoor gevoelig zijn en in de huidige situatie al overbelast zijn.

---

⁷ Indien significante effecten op het bereiken van de Natura 2000-doelen van hetgeen het bestemmingsplan mogelijk maakt niet met zekerheid op voorhand kunnen worden uitgesloten is het opstellen van een passende beoordeling en een plan-mer verplicht.

De Commissie adviseert voorafgaand aan het nemen van het besluit te beschrijven wat de maximale bijdrage aan stikstofdepositie van het voornemen⁸ kan zijn op daarvoor gevoelige natuurwaarden in Natura 2000 gebieden. De Commissie adviseert te onderbouwen of deze toename van stikstofdepositie in cumulatie met andere activiteiten leidt tot een aantasting van natuurlijke kenmerken en waarden van deze gebieden. Betrek daarbij ook de effecten van de wintechnieken en eventuele mitigatie door de afname van bemest landbouwareaal. Indien aantasting niet kan worden uitgesloten dienen mitigerende maatregelen beschreven te worden, inclusief de effectiviteit en de haalbaarheid daarvan.

2.4 Landschap

MER

‘Versterking van landschappelijke kwaliteiten’ is één van de doelstellingen van het plan. In het MER ontbreekt echter een analyse van deze huidige kwaliteiten (bijvoorbeeld de ‘afleesbaarheid’ van de ontginningsgeschiedenis) en de effecten op deze kwaliteiten, zoals veranderende zichtlijnen, de zichtrelatie vanaf de toekomstige N18, de toekomstige grotere schaal en maatvoering van de plas in relatie tot het omringende landschap en de beoogde beplanting. In het MER worden slechts enkele sfeerbeelden van de eindsituatie (in 2030, dus na het referentiejaar) gepresenteerd. Visualisaties van het landschap in de huidige situatie en in de referentiesituatie ontbreken.

Door het ontbreken van een analyse van landschappelijke kwaliteiten ontbreken ook criteria om te beoordelen in hoeverre het ontwerp aan deze doelstelling voldoet. Hierdoor zijn de scores niet navolgbaar. Zo is niet duidelijk

- waarom de huidige plas beoordeeld wordt als ‘niet-geïntegreerde waterbak’ (§10.2);
- waarom of onder welke voorwaarden de verondieping als ‘herstel van de lokale landschapsstructuur’ beoordeeld wordt;
- hoe de situatie van een vergrote plas beoordeeld dient te worden indien de verondieping niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd wordt;
- hoe het verwijderen van de compartimenterende beplanting in het gebied tussen de Rutbekerweg en de Weleweg beoordeeld moet worden;
- of en welke optimalisaties in de inrichting mogelijk zijn vanuit landschappelijk oogpunt.

Aanvulling

De aanvulling geeft meer informatie over het landschapplan van de N18 en daarmee meer inzicht in de landschappelijke kwaliteiten en de effecten van het voornemen op die kwaliteiten. Een complete beschrijving, kaartbeeld, visualisatie en kwalificatie van de landschapskwaliteit in de referentiesituatie (2024) ontbreekt echter. Onduidelijk is waarom aan de referentiesituatie na de eindinrichting van de huidige winning een lage landschappelijke kwaliteit wordt toegedicht.

---

⁸ Het gaat daarbij om de effecten van stikstofdepositie door de winnings- en verondiepingsactiviteiten in cumulatie met de stikstofdepositie van het extra verkeer van en naar de zandwinningsplas.

Omdat in de aanvulling geen landschappelijke analyse van de plas zelf is opgenomen, noch van de eindsituatie, noch van de tijdelijke situaties op en rond het werkterrein (denk aan geluidswallen, installaties, rijroutes) is geen goed oordeel mogelijk. Er ontbreekt een overzicht van de (tijdelijk) te amoveren beplanting en een analyse van de zichtbaarheid van de plas vanuit de omgeving. Onduidelijk blijft daardoor hoe het landschapsbeeld en toegankelijkheid, zowel gedurende de uitvoering als in de te vergunnen eindsituatie, zich verhouden tot de referentiesituatie in 2024 bij afronding van de huidige winning.

In de aanvulling wordt niet onderbouwd wat de landschappelijke kwaliteitsverbetering wordt ten opzichte van de huidige en de referentiesituatie. Het blijft onduidelijk of het beoogde inrichting conform het bestemmingsplan een zodanige “duidelijke functie, ordening en afwerking van de zandwinning” realiseert dat het er sprake is van “een net ogend landschap dat minder uitnodigt voor oneigenlijk gebruik”.

De Commissie adviseert voor het besluit over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning een (bij voorkeur met visualisaties geïllustreerde) analyse van de plas te presenteren van de kwaliteiten van het landschap in zowel de referentiesituatie (met en zonder aanvulling), de uitvoeringsperiode (moment van maximale uitbreiding) als de eindsituatie; en tot een navolgbare effectbeoordeling te komen door deze situaties onderling te vergelijken op een aantal heldere toetsingscriteria.

2.5 Water en bodem

MER

De zandwinning ligt in een geohydrologisch gevoelig gebied (precies tussen twee beeklopen). In het MER en het achterliggende geohydrologisch adviesrapport⁹ wordt gesteld dat uitbreiding en verondieping beperkte effecten hebben op het geohydrologisch systeem (10–20 cm op de rand van de zandwinplas). De Commissie onderschrijft deze conclusie niet omdat:

- de geohydrologische relatie met de beken niet is meegenomen;
- er geen rekening is gehouden met seizoensfluctuaties;
- er geen rekening is gehouden met onzekerheden ten aanzien van de te gebruiken specie voor verondieping.

Hierdoor is er geen inzicht in de daadwerkelijke bandbreedte aan effecten.

Aanvulling

In de aanvulling worden aanvullende berekeningen gepresenteerd aan de hand van verschillende scenario's voor:

1. de uitbreiding zandwinning (eindfase of productiefase)
2. uitvoeren verondieping (wel of niet)
3. uittredeweerstand aanwezig (wel of niet) en
4. seizoensfluctuatie (droge seizoen (zomer) of natte seizoen (winter)).

---

⁹ Geohydrologisch advies ten behoeve van de uitbreiding van de zandwinning Rutbekerveld te Haaksbergen, Wiertsema en Partners, rapportnr. R16552, 9 september 2011.

In de aanvulling is ook aangegeven dat monitoringgegevens van het oppervlaktewaterpeil in de huidige zandwinplas beschikbaar zijn (p. 46). De Commissie adviseert deze monitoring gegevens bij de toelichting bij het besluit over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning te presenteren omdat deze de onzekerheid rondom de effecten op het geohydrologisch systeem weg kunnen nemen.

2.6 Verkeer en verkeersgerelateerde effecten

MER

Een deel van de effecten op de leefomgeving wordt veroorzaakt door de afvoer van zand en aanvoer van baggerspecie voor verondieping. Zowel in het MER zelf¹⁰ als in de verschillende bijlagenrapporten loopt het aantal verwachte verkeersbewegingen per dag sterk uiteen.

- Uitgaande van 100.000 m³ af te voeren zand en 100.000 m³ aan te voeren specie genereren de zandwinning en verondieping 22.200 verkeersbewegingen per jaar (p. 71 MER). Dit is gemiddeld 100 bewegingen per dag (op basis van 220 werkdagen per jaar).
- Voor de effecten op geluid is gerekend met een 'representatieve dag', waarop 200 verkeersbewegingen plaatsvinden (p. 71 MER). Onduidelijk is waarom dit aantal tweemaal zo hoog is als de gemiddelde dag op basis van de hoeveelheden zand en specie. Overigens lijkt dit de Commissie (op basis van ervaring) wel een aannemelijke 'worst case-benadering voor het onderdeel geluid.
- Voor de effecten op luchtkwaliteit is gerekend met 140 vrachtwagens per dag voor de verondieping en 167 vrachtwagens voor de winning. Dit levert totaal 614 bewegingen per dag. De herkomst van deze getallen is onduidelijk. In het luchtkwaliteitsrapport wordt verwezen naar een akoestisch rapport van Caubergh Huijgen. Dit kan echter niet het geluidrapport bij het MER zijn, aangezien dat uit 2013 dateert en het rapport luchtkwaliteit uit 2011.
- Voor de effecten op stikstofdepositie wordt uitgegaan van 22.200 bewegingen per jaar. Uitgaande van 365 dagen per jaar zou dit 61 verkeersbewegingen per dag betekenen.

Aanvulling

In de aanvulling is het aantal verkeersbewegingen nader onderbouwd aan de hand van af te voeren zand en specie. Door de aanvulling op het aspect luchtkwaliteit (zie § 2.8) zijn de verkeersbewegingen consistent. Daarmee zijn ook de uitgangspunten voor analyses voor geluidemissie, luchtkwaliteit en stikstofdepositie van het verkeer voldoende onderbouwd.

2.7 Geluid

MER

---

¹⁰ Op p. 19 wordt aangegeven dat in een representatieve bedrijfssituatie van de zandwinning er maximaal 64 vrachtwagens per dag zand laden. Op p. 21 wordt aangegeven dat bij een gelijktijdige zandwinning en verondieping sprake is van 64 + 25 vrachtwagens per dag. Het aantal van 25 is echter gebaseerd op eerdere zandwinactiviteiten en heeft dus blijkbaar geen betrekking op de vrachtwagens die specie voor de verondieping aanbrengen.

Voor de berekeningen van het geluid van de winningsinstallaties (zandzuiger en mobiele zeefinstallatie) is gebruik gemaakt van prognosegetallen (uit 1999 en 2006). Ten opzichte van andere zandwinnings zijn deze prognoses als relatief laag te beschouwen. Niet onderbouwd is waarom is uitgegaan van dergelijke, voor het in te zetten materieel, lage bronvermogens.¹¹ Ook vindt geluidemissie plaats ten gevolge van de inzet van de persleiding. Deze geluidemissie is niet beschouwd in het MER en het bijlagenrapport. In het MER is niet gemotiveerd waarom er geen metingen zijn verricht aan de geluidemissie ten gevolge van de inzet van de huidige installaties. Aan de Commissie is namelijk tijdens het locatiebezoek toegelicht dat de toekomstige zandwinning zal plaatsvinden met het huidige materieel. Er zijn wel metingen verricht aan een zeefinstallatie in Duitsland. De resultaten zijn alleen gepresenteerd voor het laagfrequente deel van het geluidsspectrum. Onduidelijk is waarom dergelijke metingen niet zijn verricht voor het bepalen van het geluidvermogen in het hoorbare geluidsspectrum (63-8000 Hz).

In het MER wordt op basis van verrichte metingen aangegeven dat de inzet van een mobiele zeefinstallatie niet leidt tot hinder vanwege laagfrequent geluid. De mobiele zeefinstallatie komt mogelijk op slechts ongeveer 100 m van woningen te staan. Voldaan zou worden aan de zogenaamde 'Vercammen curve'. De wijze van berekenen is echter niet correct; er is een verkeerde afname van het geluidsdrukkniveau met toenemende afstand gehanteerd. Hierdoor zullen de geluidsniveaus ter hoogte van de woningen hoger zijn dan in de bijlagenrapporten aangegeven en is hinder niet uit te sluiten, uitgaande van de in het MER en de bijlagenrapporten aangehouden niveaus.

Aanvulling

Uit de aanvulling blijkt dat voor de zandwinning een andere zandzuiger ingezet gaat worden dan de zandzuiger die ten tijde van het locatiebezoek in bedrijf was. In de aanvulling wordt een tweetal mogelijke zandzuigers omschreven. Deze zandzuigers kennen een geluidemissie die passend is bij de aannames in het geluidonderzoek.

In de aanvulling wordt aangegeven dat de geluidgegevens die in het MER zijn aangehouden voor de klasseerinstallatie niet van toepassing zijn op de installatie die ingezet gaat worden op de locatie. In de aanvulling wordt aangegeven welke installatie wel ingezet gaat worden. Voor de in de aanvulling genoemde type installatie (met foto) geldt dat het geluid afkomstig van deze installaties naar verwachting inderdaad niet zal leiden tot hinder ten gevolge van laag frequent geluid.

Het niet relevant zijn voor het geluid naar de omgeving van de persleiding is voldoende onderbouwd in de aanvulling.

Daarmee zijn de gehanteerde bronvermogens voor het in te zetten materieel voldoende onderbouwd.

---

¹¹ Het bronvermogen van de zandzuiger (in bedrijf tijdens het locatiebezoek) was beduidend hoger dan de aangehouden waarde in het MER en de bijlagenrapporten.

2.8 Luchtkwaliteit

MER

In het MER ontbreekt een daadwerkelijke effectbepaling van het voornemen op de luchtkwaliteit. Op basis van 'ruimte' tussen de heersende lokale achtergrondconcentratie en de toepasselijke grenswaarde wordt geconcludeerd dat er geen belemmeringen zijn voor wat betreft luchtkwaliteit. Hierbij is gebruik gemaakt van verouderde gegevens. Ook is geen informatie opgenomen over emissie door aan- en afvoerbewegingen, het dieselaangedreven materieel (zandzuiger, zeefinstallatie, shovels) en de op- en overslag van het zand. Hierdoor is niet duidelijk waar de in het MER opgenomen effectbeoordeling op is gebaseerd.

Aanvulling

Het onderdeel luchtkwaliteit is aangevuld met een recent onderzoek van Cauberg-Huygen. Het onderzoek geeft inzicht in het effect van de emissie door aan- en afvoerbewegingen, het dieselaangedreven materieel (zandzuiger, zeefinstallatie, shovels) en de op- en overslag van het zand. Hiermee is voldoende onderbouwd dat de emissies relatief gering zijn en dat de immissies binnen de wettelijke normen blijven.

3. Aanbeveling voor het vervolgtraject

Onderstaande aanbeveling betreft geen essentiële tekortkoming van het MER, maar een aandachtspunt voor de verdere besluitvorming.

3.1 Stuifzand / grof stof

MER

De op- en overslag van zand leidt tot verstuiving van zand en (grof) stof die mogelijk tot hinder in de omgeving kan leiden, met name voor de huizen aan de Weleweg. In het MER wordt beperkt ingegaan op de kans op hinder en mitigerende maatregelen hiervoor. Genoemd worden een grondwal, vegen van het terrein en sproeien. Onduidelijk is wat deze maatregelen precies behelzen (bijvoorbeeld hoe hoog de wal gaat worden in relatie tot het depot), wat het effect op de stofverspreiding is en wanneer ze ingezet gaan worden.

De aangegeven maatregelen kunnen niet worden beschouwd als Best Beschikbare Technieken. In de Nederlandse emissie richtlijn lucht (NeR) worden aanvullend op de in het MER genoemde methoden onder meer genoemd: het afdekken van zand en toepassen van een korstvormer (ter beperking van hinder vanuit opslag), het met gesloten kleppen laten rijden van vrachtwagens, schoon en nathouden van wegen, beperken van de storthoogte en schoonhouden materieel (ter beperking van hinder door overslag en afvoer van zand).¹² Aangezien het depot in korte tijd wordt opgebouwd (6 weken) ten opzichte van de periode waar-

---

¹² Als doelstelling geldt hierbij dat onder normale omstandigheden geen visueel waarneembare stofverspreiding optreedt. In bijzondere omstandigheden, zoals extreme weersomstandigheden, is het uitgangspunt dat op een afstand van 2 meter van de bron geen visueel waarneembare stofverspreiding optreedt.

in het wordt leeggemaakt (geheel jaar) is geen sprake van de opslag van alleen nat zand dat niet stuift.

Aanvulling

In de aanvulling worden verschillende maatregelen beschreven die de verspreiding van grof stof tegen gaan.

Gezien het feit dat het opslagdepot dichterbij woningen komt te liggen dan in de huidige situatie het geval is, beveelt de Commissie aan om bij verdere besluitvorming extra aandacht te schenken aan het voorkomen van verstuiving of emissie van grof stof.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Zandwinning Vof Rutbekerveld

Bevoegd gezag: Gemeenteraad Enschede en Provinciale Staten van Overijssel

Besluit: vaststellen van een bestemmingsplan en verlenen van een ontgrondingsvergunning

Categorie Besluit m.e.r.: D16 en D9, tevens kaderstellend.

Activiteit: Uitbreiden van een bestaande zandwinplas alsmede verondiepen van een deel van de bestaande plas met grond en baggerspecie van elders.

Procedurele gegevens:

kennisgeving MER in de Staatscourant van: 22 mei 2013

ter inzage legging MER: 23 mei 2013 tot en met 3 juli 2013

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 31 mei 2013

voorlopig toetsingsadvies uitgebracht: 30 augustus 2013

toetsingsadvies uitgebracht: 5 november 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

prof.dr. J.C.M. van Eijndhoven (voorzitter)

drs. G. Korf en ir. B. Barten (secretaris)

ir. J.G.M. Rademakers

drs. C.C.D.F. van Ree

ir. P.P.A. van Vugt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Omdat de Commissie niet is geraadpleegd bij de voorbereiding op het MER heeft ze een locatiebezoek afgelegd om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Milieueffectrapportage Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld, projectnummer 247277, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_1, 13 mei 2013;
- Notitie Reikwijdte en Detailniveau ten behoeve van m.e.r. Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld, projectnummer 242787, 00007_00043_120717 13 november 2012;
- Bijlagenrapport ontwerp MER, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_2;
- Historisch onderzoek plangebied Rutbekerveld Enschede, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_3, juli 2011;
- Rapport Verkennend bodemonderzoek Rutbekerveldweg 275 te Enschede, projectnummer 242079, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_4, 22 juni 2011;
- Verkennend bodemonderzoek Rutbekerveldweg te Enschede, projectnummer 20121505/GMOL, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_4, 22 augustus 2012;
- Aanvullend bodemonderzoek Rutbekerveldweg te Enschede, projectnummer 20121507/GMOL, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_6., 23 november 2012;
- Verondieping Goorsche Veld te Enschede; akoestisch onderzoek ten behoeve van herziening bestemmingsplan, referentie 20111269-03v5, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_7, 24 april 2013;
- Uitbreiding winplas Zandwinning Rutbekerveld te Enschede; akoestisch onderzoek ten behoeve van herziening bestemmingsplan, referentie 20111269-04v4, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_8., 24 april 2013;
- Zandwinning Rutbekerveld te Enschede; cumulatie van geluid, geluid in het kader van de EHS en trillingen, referentie 20111269-12v2, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_9, 24 april 2013;
- Verkennend bodemonderzoek perceel 2699 en 2250 Rutbekerveldweg/Weleweg te Enschede, projectnummer 244466, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_10, 31 oktober 2011;
- Memo luchtkwaliteit, projectnummer 242787, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_11, 13 september 2011;
- Archeologische Rapporten Oranjewoud 2012/2011 Inventariserend veldonderzoek Rutbekerveld nabij Enschede, projectnummer 244510, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_12, 27 augustus 2012;
- Flora- en faunatoets zandwinplas Rutbekerveld, Herontwikkeling zandwinplas Rutbekerveld gemeente Enschede, projectnummer 240704, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_13, 13 mei 2013;
- Geohydrologisch advies ten behoeve van de uitbreiding van de zandwinning Rutbekerveld te Haaksbergen, Wiertsema en Partners, rapportnummer R16552, 9 september 2011;
- Hydrologische studie Addendum A, Effect van uitbreiding zandwinactiviteiten in zandwinplas Rutbekerveld te Haaksbergen op naastgelegen natuurgebied en ven, projectnummer VN-58184-1, documentnummer R24324, 1 juli 2013;
- Hydrologische studie Addendum B, Effect van gedeeltelijke verondieping van zandwinplas Rutbekerveld te Haaksbergen op naastgelegen natuurgebied en ven, projectnummer VN-58184-1, documentnummer R24324, 1 juli 2013

- Aanvraag ontgrondingsvergunning uitbreiding zandwinning Het Rutbekerveld, 7 juni 2013;
- Natuurtoets zandwinplas Rutbekerveld, Herontwikkeling zandwinplas Rutbekerveld gemeente Enschede, projectnummer 240704, 12 juli 2013;
- MER zandwinplas Rutbekerveld – Aanvulling, projectnr. 247277, 24 september 2013;
- Aanvraag ontgrondingsvergunning, 7 juni 2013;
- Inrichtingsplan besluit bodemkwaliteit "Natuurontwikkeling door verondieping plan Goorsche Veld", GM-0107363, revisie D1, 18 juli 2013;
- Nota Bodembeheer Rutbekerveld Gebiedsspecifiek beleid Besluit Bodemkwaliteit; projectnummer NC12180901, 17 juli 2013;
- Landschappelijke inrichting en afwerking van het Rutbekerveld, december 2012;
- Oppervlaktewaterkwaliteit Natuurontwikkeling door verondieping Plas Goorsche Veld, GM 0091331 revisie DO, 15 februari 2013;
- Geohydrologische studie tbv MER uitbreiding en/of verondieping Zandwinning Rutbekerveld te Haaksbergen, VN-58184-1, 16 september 2013;
- Zandwinning Rutbekerveld en Verondieping het Goorsche Veld te Enschede; onderzoek luchtkwaliteit, Referentie 20111269-13, 13 september 2013;
- Zandzuiger Andrea akoestisch onderzoek Hoftijzer BV, Aalten, projectnummer 41055, december 1994;
- Rapport: Inventariserend veldonderzoek Rutbekerveld nabij Enschede Archeologische Rapporten, Oranjewoud 2012/111 projectnr. 244510 revisie 00.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld en de
aanvulling daarop**

ISBN: 978-90-421-3808-7

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

